

# FOTOĞRAF İĞNE DELİĞİNDE!



© Ahmet Selim Sabırcı

Serpil Yıldız

**İ**çine ışık sızdırmayan kapalı bir kutunun bir yüzüne iğneyle açılan bir delik dış dünyayı kutunun içine taşıyan bir köprüdür sanki. Sürprizlerin sonsuz olduğu bir taşınmadır bu...

İğne deliği fotoğrafı, objektif gibi karmaşık optik araçların devre dışı bırakıldığı fotoğraf olarak tanımlanabilir. Objektifin yerini alan minik bir delikten geçen ışık görüntüyü kamerasının içine taşıyarak oluşmasını sağlar. Çekim sırasında film kullanılabileceği gibi doğrudan kart üzerine pozlama yapmak da olanaklıdır. Görüntü elde etmede pozlama süreleri yarım saniyeden birkaç saate kadar değişen geniş

bir aralıkta olabilir. İğne deliği görüntüleri bir objektifle elde edilen görüntülere göre daha yumuşak ve daha az seçiktir. Görüntülerde alan derinliği sonsuzdur. Geniş açılı görüntüler, geniş açı objektif kullanılmasından kaynaklanan bozulma ve dairesellikten arınarak tümüyle doğrusal kalırlar. Diğer yandan, iğne deliği görüntüler, basit bir objektifle elde edilen fotoğraflardan daha büyük renk sapmalarına uğrarlar ama küçük büyütmelelerde bu sapma, etkisini fazla göstermez.

Sanatsal ürün yaratmada, bilimsel çalışmalarda ve eğlence aracı olarak kullanılabilen iğne deliği kameralar çeşitli boyutlarda ve çok basit malze-

meler kullanılarak yapılabileceği gibi, çok özen gösterilerek de tasarımlanabilir. Deniz kabukları, konserve, karton, ayakkabı, kibrit ve hatta 35 mm film kutularından tutun da bavul ya da gazı alınmış buzdolaplarına kadar her türlü malzeme kullanılarak yapılmış pek çok iğne deliği kamera vardır. Diğer taraftan yüz maskeleri gibi plasterden dökülerek, olağanüstü güzellikte ahşap malzemeler kullanılarak, körüklü malzemeler kullanılarak, üzerinde tek ya da çok sayıda iğne deliği bulunan kameralar da üretilmiştir. İstasyonlardaki yük vagonları, büyük binalardaki bazı odalar bile iğne deliği kamera olarak kullanılmışlardır.

Kamera tasarımı ve üretimi böyle işlere meraklı kişilerin çok hoşlanacağı bir süreçtir. Kendi imalatınız bir kamerayla görüntü elde etmenin verdiği haz elbette çok farklı olacaktır. Salt eğlenmenin dışındaki alanlarda iğne deliği kameralar avantajları, sınırlamaları ve farklılaştırılabilen özellikleriyle ilginç ve iddialı görüntüleme araçlarıdır. Kullanılan kameranın özelliklerinden doğan öyle görüntüler elde edersiniz ki, bu görüntülerin başka hiç bir koşulda üretimi söz konusu dahi olamaz. 4 x 5 inç (1 inç = 2,54 cm) Rigby kameralar, 4 x 5 inç ve 8 x 10 inç Santa Barbara kameralar, 4 x 5 inç ve 8 x 10 inç Leonardo kameralar ve Mottweiler 120 kameralar gibi ticari kameralar da vardır. Ahşap ya da metal olan ticari kameralar çok pahalı olabildikleri gibi ev yapımı kameralardan daha iyi görüntü vermezler; sonuçları neredeyse aynıdır. Bu nedenle çoğu iğne deliği fotoğrafçısı kamerasını, yapımındaki basitlik nedeniyle, kendisi yapar.

Temel olarak bir iğne deliği kamera bir tarafında minik bir delik, diğer tarafında film ya da fotoğraf kartı bulunan ışıktan korunmuş bir kutudur. İğne deliği kameralar odak uzunluğu, iğne deliği çapı, iğne deliği sayısı, görüntü formatı, düz ya da eğimli film düzlemi, ışığa duyarlı malzemenin tipi ve diğer özellikleriyle ayrı ayrı ele alınabilirler.

İğne deliği kameraların bir odak uzaklığı olmadığı, bu yüzden de alan derinliğinin sonsuza gittiği söylenebilir. Kullandığımız "odak uzunluğu" ifadesi iğne deliğiyle film ya da fotoğraf kartı arasındaki uzaklığa karşı gelir. İğne deliği kameralar kısa, normal

ve uzun "odak uzunluklarında"; çok geniş açılı kameralardan uzun telefoto kameralara kadar çok farklı tiplerde olabilirler. Odak uzunluğu arttıkça diyafram açıklığının azaldığı unutulmalıdır. İğne deliği kameralar büyüleyici güzellikte geniş ya da çok geniş açılı görüntüler üretirler. Üstelik bu üretim sırasında objektifle elde edilmiş geniş açı fotoğraflardan farklı olarak doğrusal kalırlar, görüntüdeki çiz-



© Ahmet Selim Sabuncu

gilerde eğrilme olmaz. Geniş açı objektiflerle elde edilmiş görüntülerde açı büyüdükçe görüntü daireselleşerek bozunuma uğrar.

Herhangi bir odak uzunluğu için görüntünün net olmasını sağlayan uygun bir iğne deliği çapı vardır. Genel olarak, daha küçük bir iğne deliği büyük olana göre daha net bir görüntü oluşturacaktır, ama iğne deliğinin çok küçültülmesi, ışığın kırınımına yol açarak görüntüdeki netsizliğin artmasına neden olabilir.

İğne deliği kameralarda bir ya da birden fazla iğne deliği olabilir. Birden fazla iğne deliği olan çoklu iğne deliği kameralar üstüste bindirilmiş görüntüler ya da panoramik görüntüler oluştururlar. Bazı ileri düzeydeki iğne deliği fotoğrafçıları, görüntülerinde yaratmak istedikleri farklılıklar ne-

deniyle, iğne deliği yerine bazen bir yarık da kullanabilirler.

İğne deliği kameraların görüntü formatları kullanılan malzemenin boyutu gereği çok farklı olabilir. Bazı kameralar 126 film kartuşunu alacak biçimde yapılmışlardır. 35 mm film kullanan iğne deliği fotoğrafçıları objektif yerine iğne deliği düzlemi ya da üzerinde iğne deliği bulunan gövde kapaklarını kullanırlar. Bazı iğne deliği fotoğrafçıları 4 x 5 inç, 5 x 7 inç ya da 8 x 10 inç gibi büyük format makinelerde sıradan objektifler yerine iğne deliği düzlemine sahip düzenecekler kullanırlar. Çoğu kameralar bir tarafında üzerinde iğne deliği bulunan iğne deliği düzlemi, diğer tarafında film ya da fotoğraf kartını tutan bir düzenden oluşan, sıradan kutu ya da kaplardan yapılmıştır.

Bir iğne deliği kamerada, filmin ya da fotoğraf kartının üzerine yerleştirildiği görüntü düzlemi düz ya

da eğri olabilir. Görüntü düzlemi düz ise geniş ya da çok geniş açı iğne deliği kameralarda, özellikle de büyük formatlı film kullananlarda görüntünün merkezde fazla, köşelerde az pozlanması nedeniyle merkezden köşelere gidildikçe ışık azalması ya da kararma oluşur (ışık şiddetinin, uzaklığın karesiyle ters orantılı azaldığını anımsayın). Bu kararma bilinçli yapılmış bir estetik etkisi de yaratabilir. Işık azalmasından kaçınmak isteyen biri, eğri bir film düzlemini tercih etmelidir. Böylece film iğne deliğinden her noktada kabaca aynı uzaklıkta olacak ve merkezle kenarlar arasındaki pozlanma farkı ortadan kalkacaktır. Her iki yapıyı da barındıran düzenecekleri deneyen fotoğrafçılar da vardır.

İğne deliği kameralarda film ya da doğrudan fotoğraf kartı kullanılabilir.



© Yunus Halit Tüne, /Fotokeller ve Kırmızı

Baskı gerektiren siyah-beyaz (S/B) ya da renkli filmler saydam filmlerden daha fazla ışıklama genliktir. Film türü fotoğrafçının bir seçimi olmakla birlikte, 35mm, 120 rulo ve 4 x 5 inç XP-2 filmler olağanüstü geniş ışıklama genliktir ve 50-800 arasındaki herhangi bir ISO değeri için kullanılabilir durumdadır. Genlik açısından barındırdığı bu özellikler nedeniyle XP-2 filmler iğne deliği fotoğrafçılık için idealdir. S/B fotoğraf kartlarının düşük ISO oranlı ve mat yüzeyli olanları tercih edilmelidir. Parlak yüzeylerdeki yansıma, istenmeyen sonuçlar doğurabilir.

İğne deliği kameralar hangi özelliklerinin ele alındığıyla ilgili olarak da farklılık gösterebilirler. Bazı fotoğrafçılar film kullandıklarında kısa olan pozlama sürelerini artırmak için grimsi bir filtre kullanırlar (neutral density filtre). Filtreler çokdereceli kartlarda kontrast kontrolü, renkli film ya da kart kullanıldığında renkleri denetlemek amaçlı, ayrıca tungsten, floresan gibi farklı ışıkları gün ışığına çevirmede de kullanılabilirler.

Ev yapımı çoğu kamerada iğne deliğini örten plastik bir zarf ya da bir parça karton vardır. Ahşap kameralaradaysa basit, hareketli bir örtücü var-

## Işığın İzleri Peşinde

Geçmişle ilgili erişebildiğimiz bilgiler, ışık ve izlerinin yarattığı imgelere merakın M.Ö. 5. yüzyılda Çinlilerle başladığını söyler. Minik bir deliğe ilişkin temel optik ilkeler daha o yıllarda Çin yazılarında yorumlanır. Çinli filozof Mo Ti, objelerin ışığı her yönde yansıttığının farkında olarak, bir iğnenin oluşturabileceği küçüklikteki delikten geçen ışığın yarattığı ters görüntüyü yazılarına kaydeden ilk kişiydi. Yine bir Çinli, Yu Chao-Lung, 10. yüzyılda, pagodaların modelini, bir perde üzerinde "iğne deliği görüntüler" oluşturmakta kullanmıştı. Ancak, bu gözlem ve deneyler görüntünün oluşumuna ilişkin geometrik bir teori oluşturulmasına yetmemişti.

Görüntünün Batı yarıküredeki hikayesiye M.Ö. 4. yüzyılda, Aristoteles'in gözlemci kişiliğinde ve meraklarında yaşam bulur. Aristoteles iğne deliği görüntünün oluşumunu yorumlamaya çalışarak; "Güneş, örneğin örgü sepetlerdeki gibi, dörtgenlerden geçtiğinde; neden dikdörtgen biçiminde değil de dairesel şekillenir? Güneş tutulması sırasında, güneşe bir eleğin arkasından, ağaçlıklı bir yerde yaprakların arasından ya da parmaklar üstüste getirilerek bakıldığında, ışınlar dünyaya ulaştığı yerde neden hilal biçimlidir?

Işık küçük bir dörtgen delikten geçerken parıldadığında, koni şeklinde görünmesinin nedeni de aynı mıdır?" gibi sorularına yanıt arar. Ne yazık ki, Aristoteles de gözlemlerinden doğan sorularına doyurucu bir açıklama getiremez.

10. yüzyılda yaşamış, Alhazen adıyla da bilinen Arap fizikçi ve matematikçi İbn Al-Haitam da yaptığı deneylerle ışığın izlerini yakalamaya çalışıyordu. Birbirinden farklı üç mumu belirli bir biçimle düzenleyerek, üzerinde küçük bir delik bulunan bir perdeyi duvarla mumlar arasına yerleştirdi. Işıkları düzenek arasındaki etkileşimi incelediği deneyin sonunda Alhazen, görüntünün sadece küçük delikten geçen ışık yoluyla biçimlendiğini ve sağdaki mumun, duvarın sol tarafında bir görüntü oluşturduğunu notları arasına kaydediyor, diğer yandan da ışığın doğrusallığını algılıyordu. Alhazen'in bu çalışmaları 13. yüzyılda Avrupa'da değer buldu. Aristoteles'ten yaklaşık 1000 yıl sonra, İngiliz filozof ve eğitim reformisti Roger Bacon, Arap yazmalarından öğrendiği "karanlık kutu"nun ayrıntılı bir tanımını yaptı.

Rönesans'ın büyük ustası Leonardo da Vinci, iğne deliği görüntü oluşumunu perspektifle

ilgili çalışmalarında "...varsayalım ki, güneş, bir binayı, bir meydanı ya da doğal güzelliğe sahip bir alanı aydınlatsın. Böyle aydınlanan bir mekânın karşısında duran, gölgedeki bir evin duvarına minik bir delik açalım; işte o zaman aydınlatılan tüm nesnelerin görüntüleri ışıkla bu delikten taşınır ve evin iç duvarında ters olacak şekilde belirir..." ifadesiyle tanımlıyordu.

Rönesans matematikçisi ve astronomu olan Paolo Toscanelli'nin 1475 yılında Floransa Katedrali'nin penceresine açtığı delikten güneşli günlerde geçen ışınlarla, güneşin Katedral'in zeminine yaptığı izdüşümü görmek bugün bile mümkün. Öğleüstü, bu görüntü Katedral'in zeminini bir "öğle işareti" olarak iki eşit parçaya böler. Katedral zeminini ve "öğle işareti", o dönemlerde, saat yerine geçen zaman göstergeleriydi.

1580'de Papalık astronomları, Roma'daki Vatikan Gözlemevi'nde, Katedral'dekine benzer bir öğle işaretiyle bir iğne deliğini, 11 Mart kabul edilen bahar ekinoksunun Papa 13. Gregorius'un öne sürdüğü üzere 21 Mart olduğu iddiasını kanıtlamak için kullandılar. İki yıl süren dikdörtgenli bir izleyişin ardından Papa 13. Gregorius





© Esra Yellmezer, Heykeller ve Kırmızı



© Yunus Halit Türe, Heykeller ve Kırmızı

dır. Kısa pozlama sürelerinde örtücünün titreşim olmaksızın kolayca açılabilmesi önemlidir.

Bazı fotoğrafçılar bir mukavva parçasında iğne deliği görüntüyle aynı büyüklükte bir pencere keserek bir vizör yaparlar. Kameraya tel bir çerçeve eklemek vizör için başka bir çözümdür. Vizör ile kamera arasındaki uzaklık iğne deliğiyle film arasındaki uzak-

lıkla aynı tutulur. Büyük format kamera kullanan iğne deliği fotoğrafçıları zaman zaman görüntü seçiminde daha büyük vizörlü iğne deliği kamera kullanırlar. Bazı fotoğrafçılar da sezgiyelerine güvenirlir.

Ülkemizde de iğne deliği fotoğrafına az sayıda da olsa, ilgi duyan fotoğrafçılar var. Ahmet Selim Sabuncu, bahsedilenin aksine, pek çok zorluğu

aşarak üretebildiği iğne deliği kamerasıyla elde ettiği görüntüleri sergilere dönüştüren bir sanatçı. Hatta bu konuda bir web sitesi bile var. Meraklılar <http://www.pinhole-photo.com> adresinden Sabuncu'nun çalışmalarına erişebilirler. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Levent Kılıç, vermekte olduğu "Optik Bakış" dersinde "İğne Deli-

on günlük bir farkla Jülyen takvimini düzeltti; böylece bugün de geçerliliğini sürdüren Gregor-yan takvimi yaratılmış oldu.

Bir iğne deliği kameranın ilk resmi gökbilimci Gemma Frisius'un "De Radio Astronomica et Geometrica" adlı kitabında çizim olarak yer aldı (1545). Frisius, 1544'teki güneş tutulmasını incelemek üzere karanlık odasında iğne deliği kullanmıştı. Camera obscura adıyla, 1571-1630 yılları arasında yaşamış, modern bilimin öncülerinden Johannes Kepler'in uydurmasıydı. Onun zamanında bu ad ressamaların manzara resmi yapmakta yararlandıkları mercekli bir deliği olan karanlık bir kutu, çadır ya da oda an-

lamına geliyordu. Kepler 1620'lerde taşınabilir bir camera obscura icadetti.

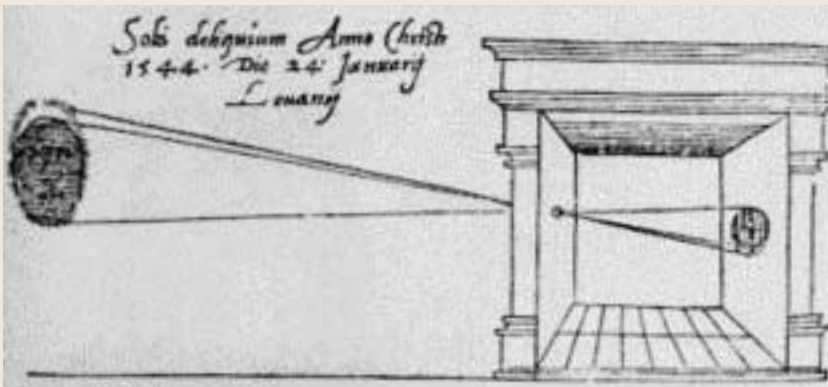
18. yüzyıla geldiğinde, camera obscura yerini içinde ayna, önünde objektif bulunan fotoğraf makinelerine bırakmaya hazırıldı. 19. yüzyılda, önce Fransız Joseph Niepce'in, ardından da Louis Daguerre'in başarıları, görüntünün kalıcı olmasını sağlayan somut gelişmelerdi.

İskoçyalı bilim insanı Sir David Brewster 1850'lerde iğne deliği fotoğrafı yapan ilklerden biriydi. Ortaya attığı "pinhole" ya da "pin-hole" adını, 1856'da basılan "The Stereoscope" adlı kitabında kullandı. İğne deliği fotoğrafı 1890'larda iyice popüler hale geldi. Avrupa,

ABD ve Japonya'da binlerce ticari iğne deliği kamera satılıyordu. 1892'de sadece Londra'da satılan "Photomnibuses" marka iğne deliği kamera sayısı 4000'di.

20. yüzyıl, iğne deliği fotoğrafının pabucunu dama attı. Objektifli kameraların seri üretimi ve "Yeni Gerçekçilik" akımı bu alanda büyük bir boşluk oluşmasına neden oldu. 1930'lardan sonra, iğne deliği tekniği ya hiç anımsanmadı ya da sadece eğitim amaçlı kullanıldı. 1960'ların ortasında, İtalyan Paolo Gioli, Alman Gottfried Jager, ABD'li David Lebe, Franco Salmoiraghi, Wiley Sanderson ve Eric Renner gibi birkaç sanatçı, birbirlerinden habersiz, iğne deliği fotoğrafıyla denemeler yapmaya başladılar. Rastlantısal olarak, bu sanatçıların çoğu çoklu iğne deliğiyle çalışıyorlardı.

1970'lerden başlayarak iğne deliği fotoğrafçılığı yeniden ve giderek artan bir popülerite kazanırken, çoklu iğne deliği kameralar da nadiren bulunur hale geldi. 1975'te "Pinhole Journal" (=İğne Deliği Dergisi) adlı derginin ilk sayısı yayınlandı. Eric Renner 1984'te iğne deliği fotoğrafçılığı üzerine uluslararası bir bilgi merkezi ve arşivi kurdu. Sonra "www"lu günler başladı. İğne deliği fotoğrafçılığı bu dünyada yerini almakta gecikmedi. Daha birkaç yıl önce konu hakkında çok az bilgi ve görüntü varken bugün çok sayıda URL adresine erişmek olası.



# Bir İğne Deliği Kamera Yapımı

## İğne Deliği Yapımı

İğne deliği kamerada en önemli kısım iğne deliğinin kendisidir. Delik, ülkemizde hırdavatçılarda bulunabilir türden bir pirinç pul, marketlerde satılan küçük cam ya da kutu kapaklarındaki çok ince metalden yapılabilir.

Bazı fotoğrafçılar fırın folyoları kullanır. Sıradan folyolar fazla incedir.

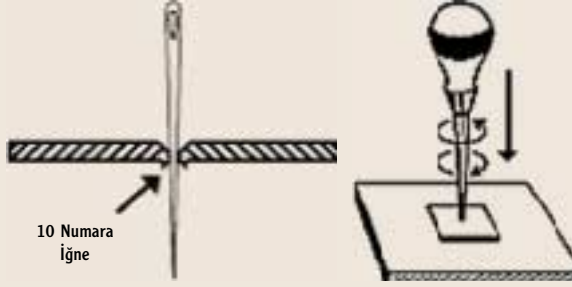
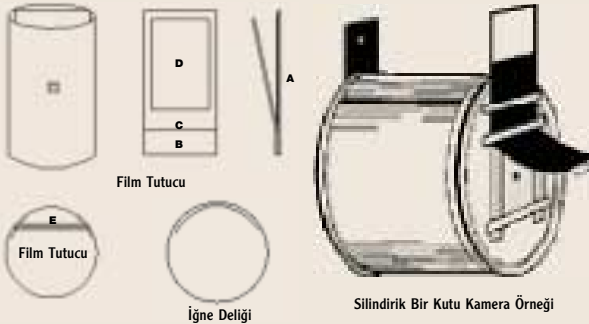
Kutu kapağından alınacak metal, çok iyi bir zımpara kağıdıyla boya ya da verniğini temizlemek ve daha ince hale getirmek için zımparalanmalıdır. Deliğin kenarları pürüzsüz ve keskin olmalıdır. Uygun delik çapının saptanmasında, kameranın odak uzunluğu, yani delik ile film ya da fotoğraf kartı arasındaki uzaklık belirleyicidir. Genelde; daha küçük delik daha net görüntü demektir. Ancak, delik fazla küçükse ışığın kırınım etkisi görüntüdeki netsizliği artırır.

Orta sertlikte bir mukavvanın üstüne bir metal parçası koyun. Olabildiğince yuvarlak olmasına özen göstererek bir iğne yardımıyla bir delik açın. İğne, tutmayı kolaylaştırmak üzere bir mantara ya da uygun bir nesneye saplanabilir. İğneyi yüzeyle 90 derecelik bir açıda tutun. Metal parçasını döndürün ve iğnenin girdiği yüzeyin arka tarafını iyi bir zımpara kağıdıyla, pürüzsüz olacak zımparalayın (iğne deliğinin kenarı çok düzgün olmalıdır). Sonra metali mukavvanın diğer yüzüne koyun ve iğneyi hassas bir şekilde delikte döndürerek deliğin yuvarlak olduğundan emin olun. Delik bir büyüteçle kontrol edilebilir. Bir ağırandizör ya da projektörle de iğne deliği çapını kontrol edebilirsiniz.

## Silindirik Kutu Kamera Yapımı

İğne deliği kameralar ışıktan korunmalı çok çeşitli kutulardan yapılabilirler. Silindirik bir mukavva kutu, cips, çay ya da kahve kutuları 120 rulo film parçaları ya da fotoğraf kartları için iğne deliği kameraya kolayca dönüştürülebilir.

1. Mukavva bir film tutucuyla başlayın. Film tutucu, silindirik kutunun içine sığabile-



cek boyutlarda iki parça mukavvadan yapılabilir. Parçalardan biri (A) filmin arka yüzeyini tutmak için. Diğer parçayı ikiye bölün, küçük parça B'yi A'ya yapıştırın ve büyük parça C üzerinde film ya da kart için bir pencere (D) açın. Elektrik bandı ya da benzer kalitede bir bant kullanarak C'yi B'ye sıkıca bantlayın. Film tutucuya film yükleme işi karanlık odada yapılmalıdır. Bir parça 120 rulo film ya da fotoğraf kartını A ile C arasına yerleştirin.

2. Film tutucuyu kutunun her iki yanındaki yivlerin içine sabitleyin. Yivler kutunun içine yapıştırılan mukavva şeritlerdir. Yivlere yapıştırılan bir parça mukavvayla film tutucusu için bir destek (E) yapabilirsiniz. Bu, üzerine film yerleştirilmiş film tutucunun yiv içinde kaymasını daha kolaylaştıracaktır.

3. Kapak dahil kutunun içini ve film tutucunun bütün dış yüzeyini siyah mat bir spreyle boyayın. Kapağın yarısaydam olmamasına dikkat edin. Gerek duyduğunuz takdirde siyah plastik bir astar ya da mukavva yapıştırarak kapağı matlaştırabilirsiniz.

4. Kutunun önyüzüne bir delik açın. Eğer özel bir merkez dışı etkisi yaratılmak istenmiyorsa, "optik eksen" film tutucunun penceresinin tam merkezine denk gelecek şekilde açılmalıdır.

5. Sonra iğne deliği düzlemini yukarıda anlatılan yöntemle yapın.

6. İğne deliği düzlemini silindirik kutunun üzerine yapıştırın.

7. İğne deliğinin üzerine gelecek şekilde kutuya fotoğraf kartı amabalajından siyah plastik bir kapak yapıştırarak basit bir örtücü yapın. Kapak, bir lastikle de tutturulabilir. Fotoğraf çekeceğiniz zaman lastiği çıkarın, kapağı açın ve yeterince pozladıktan sonra kapatın.

8. Kameranızda eğri film düzlemi kullanmak isterseniz, mukavva film tutucusunu çıkarın ve film ya da fotoğraf kartını kameranın içine doğrudan bantlayın. Bu işlemi de karanlık odada yapmayı unutmayın.

ğinden Videoya: Heykeller ve Kırmızı" konulu bir projeyi öğrencileriyle sürdüren bir akademisyen. Öğrenci çalışmalarının sonucu heyecan verici olmanın ötesine geçerek iğne deliği fotoğrafının, yaratım sürecinden sonuçlarına kadar her alanda sıradışı olanaklar sunduğuna dair önemli ipuçları veriyor. Bana gelince; fotoğrafsever olarak olarak bu konuyu yazmaya başladığımda iğne deliği fotoğrafı yapmaya da merak salacağımdan habersizdim. Hem Levent Kılıç'ın hem de Ahmet Selim Sabuncu'nun önerileri 35mm SLR fotoğraf makinemi iğne deliği bir kameraya dönüştürmemi sağladı. Salt iğne deliği görüntü elde etmeyi amaçlayan çalışmamdan elde ettiğim sonuçların bir iddası yok elbette. Araladığım bu eski görünen yeni kapının arkasındaki, insanı yutmaya hazır uçsuz bucaksızlık çok cazip...

## Kaynaklar

Levent Kılıç: Işık ve Aydınlatma, FOTOĞRAF Dergisi, 1984, AFSAD yayını

Robert Leggat: A History of Photography, <http://www.rleggat.com/photohistory>

H. John Hammond: The Camera Obscura, Adam Hilger Ltd.

Jon Grepstad: Pinhole Photography, <http://kvasir.sol.no>

Eric Renner, Nancy Spencer: Pinhole-Another World, <http://www.pinholeworld.com/pinhole.html>

Ahmet Selim Sabuncu: Workshop, <http://www.pinhole-photo.com>

Levent Kılıç: Anadolu Üniv. İletişim Bilimleri Fakültesi Optik Bakış Dersi "Pinhole'dan Videoya; Heykeller ve Kırmızı" Projesi Çalışmaları





© Serpil Yılmaz

## Küçük Bir Camera Obscura Öyküsü\*

87-88 yıllarında başlayan camera obscura çalışmalarım uzun yıllar eğlencenin ötesine geçemedi. Sadece her sene yapılan bir kaç deneme. 96'nın ortalarında camera obscura tekrar ilgimi çekti. Eski bir Lubitel 166B, bu uğurda paramparça oldu. Daha sonra köpükten yapılmış bir dondurma kutusu, sonraları ise bir D-76 kutusunda alınan umut verici sonuçlar beni daha büyük silindirik kutular aramaya itti. Hipermarketlerde dolanıp daha büyük silindirik malzemeler arama çabalarım sonuçsuz kaldı. Ama kadehin her zaman garip olan cilvesi ile, bir kuruyemişçiye 1 kilogramlık Nescafe kutusuyla karşılaştım. Ancak 1 kilo Nescafe'yi içmek benim için bile oldukça fazla bir zaman alacaktı. Cafe işleten birkaç arkadaştan boş kutu bulamayınca, herkes Kutsi Biçken'e sor dedi. Hedefe ulaşılmıştı. 15 dakika sonra Nescafe kutusu hazır. Artık sanat yapmak için önümde hiçbir engel kalmamıştı!!!

Hemen eve gidip çalışmalara başladım. Makas, tornavida, yankeski gibi aletler çapaksız bir delik açmamı engelliyordu. Fakat, azimli çalışmam, Nescafe kutusunun direncini yitirmesine yol açtı. Camera obscura'nın kaba formu ortaya çıkmıştı. Dağılan Lubitel 166B'nin tripod bağlantısı, bundan sonra Nescafe kutusunun altında yer alacaktı. Siyah mat spreyle boyandı. Karşısına geçilip bir keşif sigarası içildi. Şimdi, kart ya da filmi makinenin içine pratik bir şekilde yerleştirmek için magazinler yapmak gerekiyordu. Bir süre gene hipermarketlerde dolaştım. Sonuç gene hüsrandı. Kalıp yaptırmaya karar verdim. Ama Uğur Bilge kaç yüz tane deyince, kalıp işi suya düştü. Fakat, PVC'nin bu işi için kullanılabilirliğini söyleyince soluğu sanayiye aldım. Bu noktadan sonra benim garip taleplerime Gürcan Keyvan

da ortak olmaya başladı. Gürcan'la elimizde mat siyah boyalı Nescafe kutusuyla PVC boru satan dükkanları, belki lazım olur diye civatacılarını dolaşıyorduk. Herkes nerede kullanacaksınız diye soruyordu. Nescafe kutusunun, aslında bir fotoğraf makinası olduğunu anlatmaya çalıştıkça, bakışlarındaki değişim bizi oldukça korkutuyordu. Sonunda aranan çap ve kalınlıkta borular bulunmuştu. Gamze Şiriner'in katkılarıyla elde edilen saç plakalar acı kuvvetime dayanamıyarak istediğim formlara gelmeye başladı. Geceyarılarına kadar demir testeresiyle kesilen PVC'lerin iç gıcıklayıcı sesleri anlayışlı komşularım sayesinde bir apartman krizine yol açmadı. Kesilen PVC'ler saç plakaların üstünde yerlerini alıp, önceden 100°C'a kadar ısıtılmış fırının orta bölümünde yerlerini aldılar. Bir süre sonra yumuşayan PVC'ler saç plakaların formunu almıştı. Plan basitti... Testler siyah-beyaz kartlara alınacak, sonrasında ise S-B Reversal kart kullanılacaktı...

İlhan Sözbilir bir Almanya yolculuğunun kabusu dönüşeceğini tabii o zamanlar bilmiyordu. Almanya'daki boş saatlerini bana malzeme almakla geçirdi. Malzemeler gelmişti, sadece küçük bir sorun vardı. Çünkü S-B reversal kart yerine renkli reversal kart gelmişti. Fakat ben bu malzemelere yeteri kadar uzaktım. Birkaç ay Alper Fidaner'i ikna etmekle geçti. İlk renkli reversal kart denemelerini Alper'le yaptık. Ancak kart parlaktı ve yansıma yapıyordu. Parlak bir fikir gibi görünen polaroid ise tam bir hayal kırıklığıydı. Sonuçta tabaka film denemeye karar verdim. Uzun zaman benden ses çıkmayınca, bu garip çalışmalardan kurtulduğumu sanan Gürcan Keyvan'ın Almanya yolculuğu da kısa zamanda kabusu dönüştü. S-B reversal kart ve tabaka film için Frankfurt'taki bütün fotoğrafçılar

aranmıştı. İlk denemeler filmle yapıldı. Sonuç nihayet alınmıştı. Ancak sadece bir kutu film bulunmuştu. Bu da bana asla yetmezdi. Gürcan'ın ise bir daha Almanya'ya gitmeye niyeti yoktu. Hasan Çakır ve Haldun Karabudak, TRT Almanya muhabiri Mehmet Canbolat'ı aramayı akıl ettiler. İki gün sonra filmler kargoyla gelmişti. Sonuçlar tatmin ediciydi ama Tuğrul Çakar, Tahir Ün, Müjdat Koçer ve de Önder Bostancı benden kurtulamamıştı. Bu nadide çalışmaya onlar da değerli fikirleriyle katkıda bulundular. Ankara'daki çekimler tamamlanmıştı.

Şimdi İstanbul çekimleri için yeni kurbanlar bulmak gerekliydi. Başlarına neler geleceğini pek bilmedikleri için çalışmaya canı gönülden katılmayı kabul eden Cevdet Çeribaşı, Olcay Ünver ve İlknur Güzel ile, İstanbul kazan biz keçe, dolaştık. Romina aşıkta, onun için o dolaşmadı. Artık negatifler hazır. Süha Aray, Kızılay'da dolaşırken rastladığı sabırlı ve de titiz bir fotoğrafçı olan Hilmi Şahin'le (Şahin Color) beni tanıştırdığında, Hilmi yaşamayı seven, mutlu bir insandı. Son baskıyı yaptığında ise uzaklara bakıyordu... Artık baskıları da bitmişti. Koltuğumun altına fotoğrafları alıp Tuğba Çerçeve'ye gittim. Mehmet, daha önceki sergiden edindiği tecrübe ile birkaç geri adım attı ama sonra kaderine razı oldu.

İşte kısa bir camera obscura fotoğraf öyküsü. Eğer bütün bunlar sizin için çok zorsa, bir 36'luk film alıp, okuduğunuz ve gördüğünüz herşeyi hemen unutun.

Dışarıda güneş var ya da olabilir...

Haziran 1997  
Ahmet Selim Sabuncu

\*Bu öykü <http://www.pinhole-photo.com> adresinde yayınlanmaktadır ve yazının izniyle dergimizde de yer almıştır.